

Justitiedepartementet
Ju2017/07896/Å
103 33 Stockholm

Remissvar – Datalagring – brottsbekämpning och integritet (SOU 2017:75)

Stiftelsen för Internetinfrastruktur (Internetstiftelsen) är en oberoende allmännyttig organisation som verkar för positiv utveckling av internet i Sverige. Vi ansvarar för internets svenska toppdomän .se, med registrering av domännamn samt administration och teknisk drift av det nationella domännamnsregistret. Sedan september 2013 sköter Internetstiftelsen också drift och administration för toppdomänen .nu.

Internetstiftelsen har fått möjlighet att lämna remissvar och lämnar följande principiella synpunkter.

Enligt utredningen är digitala spår ofta den första och ibland enda ingången i polisens utredningsarbete. Frågor om vem som har pratat med vem i telefon eller var en viss mobiltelefon fanns vid tiden för ett brott behöver kunna besvaras. Utredningen föreslår därför att:

- Lagringsskyldigheten begränsas, till exempel undantas all kommunikation inom det fasta nätet.
- Lagringstiderna differentieras från dagens sex månader till två, sex respektive tio månader.
- Lokaliseringsuppgifter, till exempel var en mobiltelefon har befunnit sig vid tiden för ett samtal, ska lagras i två månader. För abonnemangsuppgifter vid internetåtkomst förlängs tiden till tio månader. Med hjälp av den här typen av uppgifter kan till exempel polisen få svar på vem som har ett visst IP-nummer. Övriga uppgifter, till exempel vem som har pratat med vem i telefon, ska lagras i sex månader.
- Uppgifterna ska endast få lagras i Sverige vilket bland annat skapar bättre förutsättningar för en effektiv tillsyn.
- Det införs krav på prövning av en utomstående myndighet (åklagare) innan de brottsbekämpande myndigheterna får tillgång till lagrade uppgifter i underrättelseverksamhet.
- Uppgifter som gör det möjligt att identifiera abonnenter ska alltid lagras i samband med internetåtkomst. Detta ska ske oavsett vilken teknik som teleoperatörerna använder.

Utredningens sammansättning är enligt Internetstiftelsen ensidig med en majoritet av rättsvårdande myndigheter. Vi saknar också en balanserad analys av konsekvenser för enskildas personliga integritet. Det är bra och viktigt att Datainspektionens och PTS båda representanter motsätter sig utredningens tolkningar i de särskilda yttranden som redovisats. Det är verkligen två motstående intressen som är aktuella här, och att det förekommer så många särskilda yttranden från båda sidor visar att det både är en infekterad och komplex problematik.

Medborgarens personliga integritet

Internetstiftelsen vill att alla ska vilja, våga och kunna använda internet och vi är angelägna om att användningen av internet omgärdas med transparenta förfaranden och adekvata skyddsmekanismer, och att datalagring för brottsbekämpning begränsas till vad som är nödvändigt och proportionellt.

På sidan 109 i utredningen, avsnitt 6.4 åberopar utredningen Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet 2016 som stöd för minskad oro för att myndigheterna ska kränka deras personliga integritet. Internetstiftelsen vill betona att det fortfarande är 15 procent av de tillfrågade som trots allt uttrycker sådan oro.

Integritetskommitténs delbetänkande "[Hur står det till med den personliga integriteten?](#)" innehöll en bilaga med en systematisk kunskapsöversikt över forskning kring frågan om på vilket sätt människan och hennes beteende påverkas av den accelererande digitala hanteringen av hens uppgifter och privata sfär. Översikten togs fram av Lunds universitet och visar att det både internationellt och i Sverige finns förvånansvärt lite kunskap om vilken inverkan digital övervakning har på människans beteende och på hens uppfattning om världen och sig själv. Internetstiftelsen efterlyser fler insatser på forskningsområdet för att belysa detta.

Internetstiftelsen förstår att det finns ett fåtal användare som använder tjänster på internet som kan behöva spåras när de planerar att begå eller redan har begått kriminella handlingar. Det betyder emellertid inte att det legitimerar en massövervakning av hela svenska folket. Här är det viktigt att hitta en bra balans.

Det finns också händelser i historien som visar att oron är befogad. Den här typen av tvångsmedel har missbrukats förr i Sverige. Under kalla kriget hade den svenska Säkerhetspolisen, Säpo, stora felaktiga register över svenska medborgare som var aktiva på den politiska vänsterkanten. Ett mer i tiden närliggande exempel är <http://www.dagensjuridik.se/2014/09/namnden-anmaler-polisen-till-aklagare>. Enligt Internetstiftelsens uppfattning finns det ingenting

som säger att riskerna för missbruk är hanterade i utredningens förslag. Ju större tekniska möjligheter samhället får att övervaka sina medborgare, desto större blir också risken för missbruk.

Utredningens förslag

All offentlig makt ska utövas med stöd i lag. När det gäller demokratins rätt att försvara sig mot odemokratiska rörelser är det särskilt viktigt att säkerhetsorganen inte överträder de regler som de folkvalda har ställt upp. Det finns gråzoner när det föreligger hot mot rikets säkerhet, men i fredstid måste medborgarnas personliga integritet värnas mot övergrepp från statens sida. Den typ av övervakning som en allmän lagringsskyldighet av trafikdata, även om undantag görs för all kommunikation inom det fasta nätet, kan enligt Internetstiftelsen stå i konflikt med de värden som beskrivs i författningsskyddsdelen av polisens uppdrag, och mot vad som är acceptabelt enligt direktiv 2002/58, EU:s rättighetsstadga och Europakonventionen som beskriver viktiga principiella rättigheter för den personliga integriteten.

Undantaget för kommunikation inom det fasta nätet framstår enligt Internetstiftelsen som en mycket blygsam eftergift med tanke på att användningen av det fasta nätet redan är liten och minskar kontinuerligt till förmån för IP-telefoni och modernare mobil teknik.

Avlyssning och övervakning är verktyg som vi historiskt sett förknippar med ofria samhällen och vi behöver även fortsättningsvis vara vaksamma mot eventuella regleringar och åtgärder som försämrar medborgarnas rättigheter. Resonemanget att det underlättar polisens arbete är måhända korrekt, men statens uppgift är inte att underlätta polisens arbete genom att skapa inskränkningar i medborgerliga fri- och rättigheter som inte är proportionerliga i förhållande till de integritetsrisker och integritetsintrång som förslaget om datalagring medför.

Internetstiftelsen kan föreställa sig att förslag om ökade möjligheter bottnar i en vilja att åstadkomma något gott, men den grundläggande principen bör vara återhållsamhet och proportionalitet och Internetstiftelsen ser därför inte någon anledning att göra fler avsteg från detta än vad som redan har gjorts.

Utredningens förslag fokuserar på att ge polisen tillgång till mer data, snarare än att se till att de kan göra något vettigt med det data som lagras. Att ta emot och bearbeta stora datamängder på många olika format, där data dessutom håller varierande kvalitet är komplicerat. Utredningen har enligt Internetstiftelsen inte klart kunnat påvisa att behovet att lagra stora

mängder personuppgifter för brottsbekämpande ändamål skulle väga tyngre än integritetsintresset att skydda den enskildas, ofta ej ens misstänktes, personliga integritet.

Ett av huvudsyftena med ePrivacy-direktivet är att skydda rätten till integritet och konfidentialitet vid behandling av personuppgifter i samband med elektronisk kommunikation (artikel 1.1 och 5.1 i ePrivacy-direktivet). Det står enligt Internetstiftelsen klart att en begäran från en myndighet om att få ut uppgifter, till exempel om vem som haft ett visst IP-nummer vid ett visst tillfälle, och som kan härledas till en enskild individs kommunikation via data- eller teletjänster innebär en anmodan om att lämna ut en konfidentiell personuppgift.

Att så kallade abonnemangsuppgifter enligt lagen om elektronisk kommunikation kan inhämtas av brottsbekämpande myndigheter vid misstanke om brott utan att det finns en tydlig definition av begreppet i svensk lag riskerar att leda till ett överutnyttjande av den möjligheten. Det finns en uppenbar risk för att begreppet abonnemangsuppgifter används för att i möjligaste mån undvika förhandsprövning av domstol eller annan oberoende myndighet i samband med en begäran om uppgifter som rör enskilda abonnenters handlingar på internet.

De förslag som utredningen lägger fram om lagring av information om användares kommunikation kan enligt Internetstiftelsen inte tolkas annorlunda än att de går utöver vad som är strikt nödvändigt och kan anses motiverat i ett demokratiskt samhälle.

En principiell invändning är också att det kräver i princip marginell kompetens för att som individ skydda sig mot spårbarhet i trafikdata trots omfattande datalagring. Detta riskerar göra att de individer som begår brott och som förslaget riktar sig emot enkelt skyddar sig från spårbarheten och istället sker en massdatalagring av den klart större majoriteten av individer som använder internet och elektronisk kommunikation utan något som helst brottsligt motiv. Detta talar också emot att förslaget kan anses proportionerligt.

Sammanfattning

Om staten vidtar åtgärder för att inskränka den grundläggande rätten till ett privatliv ska det vara absolut nödvändigt, det ska inte finnas några mindre ingripande åtgärder som kan vidtas i stället och behovet och nyttan ska uppväga ingreppet i den personliga integriteten.

Att införa en skyldighet att massinsamla integritetskänsliga personuppgifter om en stor del av Sveriges befolkning kan enligt Internetstiftelsen inte anses proportionerligt i förhållande till de risker för integritetsintrång som utredningens förslag ändå innebär.

En fråga som Internetstiftelsen inte heller anser vara tillräckligt belyst är vilka rättssäkerhetsmekanismer som utredningens förslag innebär. Hur lättvindigt kan till exempel de brottsbekämpande myndigheterna komma åt uppgifterna?

Stockholm den 29 januari

Stiftelsen för Internetinfrastruktur

Danny Aerts, vd